

SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA

Codi de l'assignatura: 20262

Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell - Universitat Autònoma de Barcelona

Curs: 2005/06 (1er semestre)

Professors: Ramon Alós / Elsa Corominas

Despatx 204

OBJECTIUS:

L'assignatura té per objectiu proporcionar els coneixements sobre l'anàlisi sociològica de l'empresa que seran necessaris per a l'exercici professional del futur diplomad. En concret, es contempla l'empresa com un espai de relacions socials. Relacions socials complexes en les que hi participen i hi contribueixen una pluralitat d'actors: empresaris, directius, comandaments, treballadors, sindicats, així com també l'estat i altres institucions. Aquestes relacions socials fan de l'empresa una organització i una institució social, en la que tenen presència fets transcendents com són l'organització i la divisió del treball, la gestió de personal, les relacions laborals, la comunicació, la cooperació i la conflictivitat, etc. Més específicament, són finalitat de l'assignatura:

- Mostrar els principals conceptes d'ús per la sociologia en l'anàlisi de l'empresa.
- Analitzar les principals transformacions i tendències actuals respecte als processos de reestructuració de l'empresa com organització, així com el marc que condiciona l'actuació de les empreses.
- Conèixer les tendències empresarials actuals respecte a l'organització del treball i la gestió de recursos humans.
- Estudi de les relacions laborals i dels seus actors.
- Adquirir coneixements sobre les principals fonts d'informació al respecte.

AVALUACIÓ:

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà a partir de dues parts: (a) avaluació dels continguts teòrics i (b) avaluació de la pràctica.

Per a l'avaluació de la teoria, existeixen dues possibles modalitats, alternatives:

- 1- Una avaluació continuada, que consisteix en cinc proves parcials que valoraran individualment l'aprenentatge assolit per l'alumne dels continguts de cada un dels temes tractats a classe. En el sistema d'avaluació continuada s'estableixen els següents requisits:
 - a. Assistència habitual a classe.
 - b. Per superar l'avaluació global l'alumne ha de presentar-se a un mínim de quatre proves parcials i aprovar-ne un mínim de tres.
 - c. De les 5 proves, una –aquella a la qual l'alumne no s'hagi pogut presentar o hagi obtingut pitjor nota- serà descartada de l'avaluació global.
 - d. Per obtenir la qualificació d'excel·lent o de matrícula, l'alumne s'ha de presentar i superar les 5 proves parcials.
 - e. Suspendre l'avaluació continuada en la convocatòria suposa anar a modalitat d'avaluació final en 2a convocatòria.
- 2- Una avaluació final, que consisteix en un examen sobre el conjunt del temari en finalitzar el curs.

Tant en l'avaluació continuada com en la final, es requerirà la lectura dels textos que consten com bibliografia obligatòria en el programa del curs. El pes sobre la nota final serà del 80%. Per a l'avaluació de la pràctica, es realitzarà un treball en grup durant el curs, com s'explica en l'annex. El seu pes sobre la nota final serà del 80%, tant en 1a com en 2a convocatòria.

PRÀCTIQUES:

Durant el curs s'haurà de realitzar un treball. Els objectius, característiques, metodologia i calendari del treball pràctic s'exposen en annex. Es tracta d'una pràctica tutoritzada, per la qual cosa serà comentada a classe i en tutories.

Bibliografia pràctiques

- Chamorro Prieto, S. (2003): *Balance social*. Barcelona: UOC (pp. 7-30).
- Equip Docent de Pràctiques Instrumentals I i II de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia, Decàleg, UAB (2004): *Proposta d'indicacions formals mínimes per a presentacions acadèmiques*.

PROGRAMA:

Tema I: L'ANÀLISI SOCIOLÒGICA DE L'EMPRESA

- Estudi de l'empresa des de la sociologia: el significat de les relacions socials.
- Origen, evolució i tradicions en l'estudi sociològic de l'empresa. Tres autors de referència: Marx, Durkheim i Weber.
- L'empresa com organització i institució social.
- Empresa i entorn: de sistema tancat a la responsabilitat social de l'empresa.

Bibliografia obligatòria

- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (pp. 40-49).
- Infestas Gil, A. (2001): *Sociología de la empresa*. Salamanca: Amarú (pp. 21-28, 45-51, 105-110, 118-124 i 131-135).

Bibliografia complementària

- Domínguez *et al.* (2003): *Sociología de l'empresa*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- García Marzá, D. (2003): 'Auditoría ética: un instrumento para el diálogo empresarial', a *Sistema*, 174.
- Garmendia, J.A.; Parra, F. (1993): *Sociología Industrial y de los Recursos Humanos*. Madrid: Taurus (pp. 86-89 i 95-108).
- Juan Albalade, J. (2004): *La empresa desde una perspectiva sociológica*. Madrid: Pirámide.
- López Pintor, R. (1995): *Sociología industrial*. Madrid: Alianza Universidad (cap. 1).
- Lucas Marín, A. (1992, 5 ed.): *Sociología de la empresa*. Madrid: Ibérico Europea de Ediciones.

Tema II: LA DIVISIÓ DEL TREBALL: UN PROCÉS HISTÒRIC EN L'ORGANITZACIÓ DE L'EMPRESA I DEL TREBALL

- Revolució industrial i divisió del treball. De la destrucció de l'ofici a l'especialització i la parcel·lació de tasques.
- Paternalisme, organització científica del treball (OCT) i organització burocràtica.

- Producció i consum en massa en el fordisme.
- Pacte social de postguerra: norma social d'ocupació i mercats interns de treball en el sistema de regulació fordista. L'aportació keynesiana amb l'Estat del Benestar.

Bibliografia obligatòria

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (cap. 1 pp. 13-24; caps. 3.1 a 3.4 pp. 113-137).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 493-498).

Bibliografia complementària

- Babiano, J. (1995): *Emigrantes, cronómetros y huelgas*. Madrid: Siglo XXI (cap. 4).
- Bonazzi, G. (1994): *Història del pensament organitzatiu*. Vic: Eumo (cap. I.1 i II.7).
- Coriat, B. (1983): *El taller y el cronómetro*. Madrid: Siglo XXI.
- Marglin, S. (1977): 'Orígenes y funciones de la parcelización del trabajo. ¿Para qué sirven los patronos?', a A. Gorz, *Crítica de la división del trabajo*. Barcelona: Laia.
- Ritzer, G. (1996): *La McDonalización de la sociedad*. Barcelona: Laia.
- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (cap. II.2 i V.1).
- Taylor, F.(1970): *Management científico*. Barcelona: Oikos Tau.

Tema III: REORGANITZACIÓ DE LA PRODUCCIÓ I TENDÈNCIES ACTUALS EN LES ESTRATÈGIES EMPRESARIALS

- Crisi del sistema taylorista-fordista? Les rigideses del model fordista en el context actual.
- Estratègies empresarials davant la globalització i les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). Mecanismes d'obtenció de flexibilitat: flexibilitat en l'ús de la mà d'obra i flexibilitat en el sistema productiu.
- Nous mètodes de producció. Redescobriments de la petita empresa: especialització flexible i districtes industrials. Descentralització productiva i estratègies de xarxa. El model de producció lleugera o toyotisme.

Bibliografia obligatòria [* Lectura obligatòria, un dels dos textos].

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (caps. 3.5 a 3.7 pp. 137-153).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 387-403).
- * Klein, N (2001): *No logo. El poder de las marcas*. Barcelona: Paidós (cap. 9, pp. 237-276).
- * Ritzer, G. (1996): *La macdonalización de la sociedad*. Barcelona: Ariel (cap. 1, pp. 15-33; cap. 8, pp. 182-195).

Bibliografia complementària

- Castillo, J.J. (1991): 'Reestructuración productiva y organización del trabajo', a F. Miguélez i C. Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Coriat, B. (1993): *Pensar al revés: Trabajo y organización en la empresa japonesa*. Madrid: Siglo XXI.
- Harrison, B. (1997): *La empresa que viene*. Barcelona: Paidós (caps. 1, 6 i 9).
- Köhler, H.D. (2000-01): 'La máquina que cambió el mundo cumplió diez años. El debate sobre la producción ligera', a *Sociología del Trabajo*, 41. Madrid: Siglo XXI.
- Martín Artiles, A. (1995): *Flexibilidad y relaciones laborales*. Madrid: CES.

- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (caps. II.4 i V.2).
- Sengenberger, W.; Pyke, F. (1993): 'Distritos industriales y regeneración económica local: cuestiones de investigación y política', a F. Pyke y W. Sengenberger (comps.), *Los distritos industriales y las pequeñas empresas*, vol. III. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Sennett, R. (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona: Anagrama (cap. 1).

Tema IV: LA GESTIÓN DE LA MÀ D'OBRA. DEL MODEL MECÀNIC AL MODEL ORGÀNIC?

- Reaccions a l'OCT. L'escola de relacions humanes: els grups informals; aportacions dels autors motivacionistes (McGregor i Herzberg)
- Les teories sobre gestió de recursos humans: la implicació de l'individu a l'empresa.
- L'enfocament socio-tècnic: Institut Tavistock i la democràcia industrial.
- Treball en equip i participació dels treballadors a l'empresa. Recapitulació de teories i experiències.

Bibliografia obligatòria

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (cap. 5.3 pp. 338-343).
- Infestas Gil, A. (2001): *Sociología de la empresa*. Salamanca: Amarú (pp. 156-164).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 403-411).

Bibliografia complementària

- Bonazzi, G. (1994): *Història del pensament organitzatiu*. Vic: Eumo.
- Castillo, J.J. (comp., 1988): *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Lahera, A. (2004): *La participación de los trabajadores en la democracia industrial*. Madrid: Catarata.
- Martín, A. (1999): 'Organización del trabajo y nuevas formas de gestión laboral', a F. Miguélez y C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Ordóñez, M. (coord., 1996): *Modelos y Experiencias Innovadoras en la Gestión de los Recursos Humanos*. Barcelona: AEDIPE-Gestión 2.000.
- Prieto, C. (1991): 'Las prácticas empresariales de gestión de la fuerza de trabajo', a Miguélez i Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Rojot, J.; P. Tergeist (1995): 'Visión de conjunto: tendencias de las relaciones industriales, flexibilidad del mercado de trabajo interior y organización del trabajo', a OCDE, *Nuevas orientaciones en la organización del trabajo. La dinámica de las relaciones industriales*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Trist, E. (1988): 'La evolución de los sistemas sociotécnicos', a J.J. Castillo (comp.), *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.

Tema V: LES RELACIONS LABORALS: CONCEPTES BÀSICS

- Significat de relacions laborals i principals perspectives d'estudi: teories del consens i teories del conflicte.
- Els actors socials a les relacions laborals: estat, organitzacions sindicals i organitzacions empresarials.
- La negociació laboral: conflicte, negociació col·lectiva i concertació social.
- La configuració del actual marc de relacions laborals a Espanya.

- Les dimensions de la negociació col·lectiva i els sistemes de relacions laborals. Principals models comparats.
- La negociació col·lectiva a Espanya: estructura, continguts i tendències. Estratègies dels actors davant la negociació col·lectiva.
- Tendències actuals en les relacions laborals.

Bibliografia obligatòria

- Jódar, P. (2000): 'Relaciones laborales', a F.G. Benavides *et al.*, *Salud laboral: conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (pp. 97-115).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 458-462, 474-476, 481-484 i 549-550).
- Martín Artiles, A. (2003): 'Actores y modelos de relaciones laborales', a J.M. Blanch (coord.), *Teoría de las relaciones laborales. Desafíos*. Barcelona: UOC (pp. 207-211, 215-218, 226-229 i 239).

Bibliografia complementària

- Alós Moner, R.; Martín Artiles, A. (2002): *Teoría del conflicto i negociació laboral*. Barcelona: UOC (pp. 24-28 i 37-62).
- Aguar, M.J.; Casademunt, A.; Molins, J.M. (1999), 'Las organizaciones empresariales en la etapa de la consolidación democrática (1986-1997). Unión Europea, desconcertación y diálogo social', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 53-78).
- Baylos, A. (1999): 'La intervención normativa del estado en las relaciones laborales colectivas', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 239-258).
- Cachón, L.; Palacio, J.I. (1999): 'Política de empleo desde el ingreso en la UE', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Consejo Económico y Social (2005): *Economía, trabajo y sociedad. Memoria 2004*. Madrid: CES (cap. II.3 pp. 299-375).
- Dunlop, J.T. (1978): *Sistemas de relaciones industriales*. Barcelona: Península.
- Edwards, P.K. (1990): *El conflicto en el trabajo: un análisis materialista de las relaciones laborales en la empresa*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Hyman, R. (1981): *Relaciones industriales. Una introducción marxista*. Madrid: Blume (pp. 19-42).
- Köhler, H.D. (1999): 'Las relaciones laborales españolas en el marco europeo', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Lope, A.; Alós, R. (1999): 'La acción sindical en la empresa. Entre el desconcierto y la reacción', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Martín Artiles, A. (2002): *Teoría clàssica de les relacions laborals*. Barcelona: UOC (pp. 30-39 i 43-51).
- Miguélez, F.; Prieto, C. (1999): 'Introducción: de las relaciones laborales a las relaciones de empleo: una nueva realidad social, un nuevo marco analítico', a F. Miguélez i C. Prieto (dirs.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI. (pp. XIII-XXVI).
- Miguélez, F.; Rebollo, O. (1999): 'Negociación colectiva en los noventa', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 325-346).
- Miguélez, F. (1999): 'Presente y futuro del sindicalismo en España', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 191-212).
- Windmuller, J.P. (1989): *Nueva consideración de la negociación colectiva en los países industrializados*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S. (pp. 15-73).

SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA: EXPLICACIÓ DEL TREBALL PRÀCTIC

Curs 2005/06

Objectiu del treball pràctic

El treball pràctic consisteix en elaborar una **proposta d'auditoria social** per a una **empresa, real o fictícia**, que respongui a les característiques d'una de les dues lectures (**Klein o Ritzer**) del Tema III. En la proposta s'analitzarà, des d'una **perspectiva sociològica**, alguna dimensió clau de la responsabilitat social a l'empresa, de les que s'exposen a continuació:

A. Perspectiva interna:

- Salut i seguretat en el treball.
- Conciliació de la vida laboral i familiar.
- Formació, qualificació i ocupabilitat.
- Flexibilitat i seguretat del treball.
- Participació dels treballadors.

B. Perspectiva externa:

- Relacions comercials amb clients i consumidors.
- Relacions comercials amb proveïdors i empreses subcontractades.
- Implicació amb la comunitat local.

El treball pràctic es farà en grup, de 2 a 4 estudiants. Cada grup haurà d'escollir una dimensió i una lectura de les dues proposades. En classes de pràctiques s'orientarà metodològicament i conceptual sobre el treball. Per aquest motiu, la realització de les pràctiques comporta el seguiment de les classes pràctiques, a més del lliurament d'un informe final d'acord amb les característiques que es defineixen més endavant.

Objectius docents del treball pràctic

- Conèixer les aplicacions pràctiques d'una auditoria social.
- Aprendre els instruments metodològics d'auditoria social d'una empresa.
- Aprendre a fer i presentar treballs.
- Treballar en grup.

Característiques de l'informe a presentar

L'informe final haurà de seguir el següent esquema:

- Introducció: breu explicació de l'objectiu i principals continguts del treball [1/2 pàgina].
- Contextualització de l'empresa: breu descripció de les característiques més rellevants de l'empresa als efectes de l'auditoria [1 pàgina].
- Exposició del cas que motiva la proposta d'auditoria social i objectiu que es pretén assolir amb la mateixa [1-1,5 pàgines].
- Definició dels indicadors i variables escollits; descripció de la tècnica i instruments de recollida d'informació; explicació de la metodologia d'anàlisi i del procés que es proposa per a l'elaboració de l'auditoria social [4-5 pàgines].
- Conclusions: importància estratègica de l'auditoria social per al cas que s'analitza; comentaris personals [1-2 pàgines].
- Fonts d'informació utilitzades [1/2 pàgina].

Extensió de l'informe: entre 8 i 10 pàgines, annexos a part.

Data de lliurement: abans del 5/12/2005:

Valoració del treball pràctic

La valoració del treball pràctic es realitzarà tenint present els següents aspectes:

- Preparació i seguiment de les classes pràctiques.
- Nivell de profunditat analítica del treball.
- Adequació dels indicadors i metodologia proposats.
- Presentació i exposició: claredat en la redacció, ordenació i coherència expositiva, seguiment de fil discursiu, ...